

Landskap: Småland
 Härad: Kinnared
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1941
 Upptecknat av: Jenny Danielson
 Adress: Jät
 Berättat av: Densamma
 Född år 1880 i Kallsvik

Järbioografi (forts. fr. N. 7855.)

Brödbak.	s. 1-2, 34	L. u. F. 22; 25
Arbetslön.	s. 2.	
Försäljning av frukt m. m. på torgen.	s. 4, 6, 7.	
Kvällarbeten.	s. 10-11.	H. G. F.
Granta kroppar vid dödsfall.	s. 12-13.	
Tjänsteställe; arbete, lön m. m.	s. 16.	
Gulfförbrukelser o. julse der.	s. 48-53	L. u. F. 34.
m. m.		

44

ACC. N:R. M. 7898:7.

Landskap: Småland
 Härad: Trimmared
 Socken: Lät
 Uppteckningsår: 1941
 Upptecknat av: Jenny Samuelson
 Adress: Lät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Tralpsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag minnes så väl när det stora vattenflö-
 det kom, höarna som låg på markerna
 avslädda kom och flöt i land i sjörikarna
 likaså höbjärna och råpsarna som di använ-
 och lagt på markerna. Jag minns hur di gan-
 le grät och sade att det var ett ströpp som
 skulle fördärva allting som föret nämnt så
 värde rågen i krakarna och blev fördärvat
 jag minns när di bakade bröd har dåligt det
 blev. Jag minns när faster sade "jå ska göra
 som ja jore na ja hadde i Boskaboa" hon ko-
 kade poteter i en stor gryta, sen fick vi alla
 hjälps åt med att skola dem när di var kok-
 ta sen ~~de~~ ställes di igenom en "päänapuff"
 skriv endast på denna sida!
 fast

en potatispress och mjölet knäddes i medan
 di var varma, så lärde hon folket där om-
 kring och det gick att baka bättre bröd.
 Jag har ju fört talat om arbetet med bast
 men kommer nu ihåg att jag glömde att säga
 vad di fick i arbetslön, när di lade bastareps
 så fick di en "skelling" (2 öre) alnen för "mjösa"
 (mulakassar) fick di "fyra skelling" för en kö-
 böja fick di "tre daler" (50 öre) det är vad jag
 minns därom. Jag kommer ihåg vid det stora
 vattenflödet när di släppte en säden i vattnet
 och di gick och vadade i vattnet och samla-
 de i höjden och lade nekarna i båtar och
 rodde dem i land. Jag minns också hur mycke
 skallen och bokollan det var det året, vi barn
 fick klypa på jorden och plöja dem, de
 malde dem tillsammans med säb och fod-
 rade grisarna med det mjölet, bokollans - puts

härnorna varo goda att äta men det förhöjd
di oss till ty di sade att då fick vi' out i hu-
radet. Jag minns även har mycket frukt det
var på Kläcklinge om sourarna och likaså
bär. Det var till att plöcka smultron och hallon
 varje dag och lägga i mjölken när vi' åt, blåk-
sen "slennen" kallade di dem, di torkade di
i bakugnen sen brukade vi' barn på dem som
gotter på vintern ty det var inte så gott om go-
dis då som nu. Jag minns även att di' bruka-
de äta torra blåbär när di' fick out i magen.
di' ar, lungen fans det inte på Kläcklinge det
fick di' slappa sig utifrån. Jag minns har mycket
fräron o äppel o plommon o kräkon där var i
trädgårdarna och i gården och hagar, det var
inget pris på frukten då, jag minns att di
torkade fräron och äppel i bakugnen, di ko-
kade mycket fruktsoppa ty det var inte så
forts

gatt om mjölk på den tiden, sen brukade
di resa in till Lepramenemarknad i Väddö och
såga "fruktbitar" (torkad frukt) jag minns att
di fick "en o femti" (1.50 öre) för äppelbitar för
varon kommer jag inte ihåg, ja minns att di
brukade byta och gå till varandra om hö-
stakvällarna och skära frukt. Di eldade i kak-
ugnen varannan dag hela hösten, sen innan
di lade in frukten så kokade di äppelpan-
kak och siktat korn-mjöl o mjölk o tunna
äppelaskivor, ett sådant pannkakestycke fick
vi på bröd till mornen och kaffe till, di
sålde di påta äpplen men fick lite betalt
till juläppel togs det undan två o tre tunnor
allt efter som det var gott om, Plommenen
hördes till Väddö två tider i veckan så länge som
di sökte. Jag minns så väl vad jag önskade att plom-
menen skulle vara slut ty jag fick då forts

stiga upp i dagningen och hjälpa till att plocka
 plommon innan kultasnickarna kom och högs
 på dem ty det låg i tjogtals med stora svarta
 sniglar under plommonträden. Jag mins så
 väl när det kom bekanta till fasten både
 från Urshult och föt för att äta plommon
 di' bar så många de orkade med sig hem
 alla plommon kunde di' inte taga vara på
 jag mins så väl hur vi räpade ihop stora
 högar och kastade till svinen, så var det
 med äppel o präron di' kastades till korna
 och många fick sitta på träden tills vint-
 ren kom, dem kallade di' för brösthylings/
 di' brukade vi barn plocka och äta. Till sist
 blev krikonen det mins jag så väl att di' ka-
 de vid alla hem men di' åt di' upp själva
 jag mins så väl hur mycket frukt vi hade
 med oss i skolan äge kamraterna.

port

På Fläcklinge var det även gott om nötter
 jag minns så väl hur vi gick ut o flockade
 nötter i hagar och gårdar det var många
 som kunde plucka en skäppna nötter, och dem
 sålde de en stor del i staden, de fick 1 krona
 kannan, jag minns också hur roligt vi hade
 vid jularna vi gick ihop i hemmen och bo-
 bydde, och även de gamle bohydde med oss barn
 de lärde oss även att koka nötter "en slags giv-
 ning", och likaså lägga råa av nötter och geisa
 på den. Jag minns även hur mycket hemmen det
 väckte på Fläcklinge den tog de väl vara på
 ty den såldes också i stan för den fick de
 50 öre kannan. Jag minns så väl den första
 gången jag fick resa till stan det var till
 Västerås jag var då 9 år gammal det var på hös-
 ten när plommanen var mogna, Gustav fester
 som skulle resa till stan och såja plommon
 forts

då skulle jag följa med och öppna "leärofris-
dena", på sommaren och hösten när djuren gick
ute så var där 28 grunder och öppna på en halv
mils väg. Jag fick en skäppa plommon för min
del som jag fick sälja och di' pengarna skulle
jag få att handla för, jag sålde alla på en
gång till en "korga-käring" ty så kallades det frun-
timmer för den tiden som köpte egg av andra
och sen stod och sålde, jag fick 4 kr för dem
jag köpte inte annat än sockerpennar och en stor
frappierkaramell, och en sirapslen som jag skulle
ge faster när jag kom hem. Vi hörd från hem-
met kl 11 på kvällen och kom till stan kl. 5
på morgonen, jag minns så väl hur di' ställde alla
vagnarna i en rad, och sen ledde di' av hästerna
in på gårdarna, sen kröp di' ner och lade sig
på hästtäckan under vagnarna till kl 11 och
då började handlen, jag minns ännu hur jag förs
fatu

Ändock jag hadde fasters tjocka filttschal på mig
sen hadde vi en släktning i stan som vi var hos
och fick kaffe. Jag minns när jag var i Tjonde
äret då vävde jag min första väv den var
4 alnar lång, min mor vävde mycket och sålde
så såde hon en gång nåa hon fått många gam-
lerningar, du ska få väva en väv, men du
ska göra ett spelu, det vill jag, jag skulle väva
mig en kjol, jag både bommade och varpade
spelu jag hade tre sorts färger til warpen, blåt
gult, och vitt, fönt & blå tråder sen två gula en
rött och en röd di'na dubbla sen återigen två gula
& blå och så undan för undan tills jag fick bred-
den på tyget, det varpade jag och räknade spelu
sen hjälpte mor mig att svepa väven sen både
solnade jag och satte den i sked och knöt fram
den spelu. Jag hade blåt inslag det spolade
jag och började att väva, men sen blev fort

det värre när träderna brast på vapren så
 kunde jag inte säga dem förvån mer hjälpte mig
 och lite var jag så jag knapt räckte tram-
 porna men det gick ändå och nådde ner den
 gjorde jag. Fäster klippa till den ty fäster och
 mor badde ju nära varandra och jag sydde den
 också. En dag skulle jag följa med Gustav fästas
 son och köra på en ko som han skulle leda
 till fjärran, det var till Tröbaken, och där badde
 gamla mor Lina en god vän till mor, då ville
 jag ha den nya kjolen och det fick jag, när
 vi kom dit så ropade mor Lina på mig att
 jag skulle komma in så skulle jag få stängka-
 ka. Så skulle hon till på min kjol, då var gran-
 sammaty mor ha vävet i' aov så hon, då ha
 ja vävet själv så ja, å de ja så så sa hon, nå
 sa ja, ja ja inte då å så sanning så, ja så.
 skak eke ja fråja mor din da ska du försi
 ferto

Håvöat haag de faott i den grove träsen i metten
 sa hong, jo sade jag den är två i soln och fyra
 i tann, ja nu tro ja de der sade hon, men hon
 hade frågat om jag sade sanning. Jag minns
 även hur folket gick till varandra i skymningens
 på kvällarna, ungdomen gick till varandra i lada-
 gårdarna när di var och kvällsysslade det sades
 att di vilade skamme, sen gick di hem var till
 sitt flichona till spinnorokarna kardning och
 strampsticking, och pojkarne till sina nåtacklynger
 ty di band fiskerät och mjärder och rycker från
 kvällarna, sen minns jag att när di kom in från
 lada gårdan satte di en färrisa krus i spisen och
 tände eld från den sen lade di på stora långa ved
 trä som brann hela kvällen därav fick di lysa,
 vid kanten av brasan satte grötgrötten, en järn-
 potta med tre fötter under, i den kokades kon-
 grynsgröten som skulle bli till kvällsmat. fort

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Finnenald Adress: Jät
 Socken: Jät Berättat av: mig
 Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Tralpsvik

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Sen frå kvinnorna gick di gamla gubbarna till var-
 andra, ty den hemmanvarande sysslade med att göra
 kvastar, spjunga stiekar, kreta till räpsetingar, När di
 fiskade mycket gjorde di också nävertutor, och fere-
 levälå till att sätta frå överlännen när di stjöt
 fiskenäten, då när di kom ihop så talade di om
 allt möjligt om spöke, om gaster och troll, om gam-
 la seder och bruk hur deras förfäder hade haft
 det och hur di hade gjort arbetat och ätit och
 klätt sig, hur di bodade sig när di blev sjuka, jag
 hade gott för att lära, jag satte och lyssnade på dem
 rikket jag tyckte var förfärligt roligt så det kom
 jag ännu lika rent som min kates, om allt detta
 har jag ner skrivit frå frågelistan så det är inte
 ferts

Skriv endast på denna sida!

mödligt att skriva det två gånger. Men vad jag
önskar är det att få skriva om allt vad jag så har
hört och lärt om sjukdom och botemedel, om föck-
sen, färdfolk och vägsel, om död och begravning
det var mycket då gamle hade att säga därom och
det sitter i minnet så länge som jag får behålla
det, nu har jag kommit förbi barna minnen
nu blir det lite allvarigare. Jag minns veckan
före jul 1891 då var där en rik gulke på Sölach-
länge som hette Jon i Lyckan, jag minns honom
han hade alltid knäbyxor, och långa vita strum-
por och band om benen, som sagt veckan före
jul skulle han lämna denna världen men det var
svårt. Sven Sammel som jag förut har talat om
skickades efter till att häsa för honom, då kom
även efter min mor hon skulle hjälpa till att göra
honom i ordning, det som alla tyckte var så an-
derligt minns jag så väl, två korpar satte på taket
färd

och skrek så länge som han kämpade med döden
och det gick inte att höra där den heller. Min
mor lagade till begravningen han begravs annan-
dag fast, och det var så dant snö och genväder så
då höll inte frä till komma till kyrkan med
honon. När likfärden skulle åstad på morgonen
så orkede inte hästen dra likvagnen utan d'fick
byta häster två gånger på kyrkvägen, jag minns så
vår hur folk talade om detta och hur rädda alla
var. Jag minns att det var en kall vinter, sen
minns jag intet förvar vid prästen då dog fasters
far honom som jag kallade för snorfar han
som var så rädd om mig och talade om så
mycket och lärde mig, han dog en kväls i skym-
ningen jag var så rädd så jag tordes inte gå in
förän fram mot tio, ty faster sade alltid att när
fag dö så dö ja må, ja trodde ju att så skulle ske
därför tordes jag inte gå in ty jag var så rädd
fort

om faster, men hon levde jemt i tio år efter honom. Jag minns när di lagade till begravningen det var den första gång som jag såg en anjonsbark och likaså mackaroner jag minns att di var i långa stänger. Jag kommer ihåg hur mycket faster talade om sin far, han var knekt här i Jät över Jagsagård, Brättagård och Trångsgård, han bodde på sitt knektatorp och tog sig namnet Lödratorpet finns här än och är bebott och heter Lödratorpet, så faster föddes där midsommardagen 1841. Utom sin knektarjent var han brunsgrävare och stencarbetare, han levde här och arbetade på Jätbergs herrgård i Bernans tid så han har varit med om och lagt di stora stensludugårdarna som ännu står kvar och grävt brunnerna, han var då lite förmögen och stod sig gott. Jag minns faster talade om när bönderna höjde sina foror emellan Trårshamn och Värö då sat han på fots

slagbordet skrattade och sade, då kom en
stackas bonde han si' ut som han seta på gres-
ten men han flao lusen, han menade att di' såg
fattiga ut, men stackas få sade hon då, då fick
han åt ut, ty när faster gifta sig till Urshult
med en rik bondson då såg det ju lysande ut
di' trodde att där var rikedom, men han hade
skrivit frå Län för sina systrar så han var ber-
skrapad, di' var gifta i 8 år sen dog han Karl Johan
hette fasters man, När knektatjensten var slut så
flyttade fasters far o mor också dit och där lade de
sina pengar så di' blev utfattiga allihop, det var
fattigt i fasters hem nåt o jemt så di' kunde reda
sig fram, hennes söner fick jägna till så di' kunde
på behålla hemmet detta är mina minnen, faster
var boende här i Jät till hon var 22 år gammal
hon talade så mycket om Jät o folket gårdar och
lägen så det finns ingen som är född i Jät forts

femnståld i ålder med mig som vet så mycket om
jät som jag, tack vare mitt goda minne. Ja nu fös-
flyttar jag minnet till Träsklinge igen jag minnes
att även prunturen gick ihop på kvällarna di
brukade byta ihop sig när di kardade ull för
det skulle gå fortare, di lade ullkardarna i stora
sål och dessell di brukade bjuda på kaffe o smör
o bröd ost eller annat såg di hade, eller groda
kringlor, såsen vetabrod ty vetmjölet var dyrt
och hemmanets fars g. Jag minns att di gamla kan-
de gå till varandra en s.m. di hade städning
med sig, då brukade di som kunde sjunga bå-
de visor och psalmer, jag minns har solet det
var att sitta och lyssna på det.

Våren 1892 skulle jag ut i april månad och taga
tjänst men min mor hade ställt om detta
det var i Smörainåla hos Krenolänsman för-
mander han hade en hushållerska som hette forts

H. G. 7.

fröken von Törath. Hon var mycket sträng och
fodrande. Jag minns när jag flyttade dit jag
fick låna Masters föräring och den hon hade
när hon var panna och bröd till föräring i
kalas. i den hade jag mina kläder, jag hade
en vardagsklädning och en lite bättre klädning
och lite andra småpersedlar det var inte mer
än jag har korgen själv. Di rodde mig över sjön
sen gick jag till mormor och sen följde hon
med mig dit det var två mil att gå, vi kom
dit när di skulle äta middag. Det var komisa-
rien, fröken, en större friga, och jag så vi blev
färdiga i huskället. Jag minns så väl vad vi fick
till middag det var kalaköts och potater och
vinhallkål med skorpar och vetesbröd i åvad
det var gott ty så god mat fick jag inte hem-
ma. Sen gick mormor hem, när sen den stora
frigan och jag derket färdigt så skulle jag forts

in på frökens rum där logs jag i förskär
 hur jag skulle förhålla mig, när komissarien
 tilltalade mig så skulle jag niga, när fröken
 ropade på mig, så skulle jag vara ja, fröken
 lilla, på morgonen skulle jag komma in och niga
 och säga godmornen fröken lilla, innan jag fick
 taga morgonkaffe skulle jag säga, fröken lilla
 får jag ta kaffe, det samma varje gång
 jag skulle äta, när jag hade ätit och druckit
 skulle ja säga tack så mycket fröken lilla.
 Sedan sade hon att när jag fick vända så
 skulle ja springa och vara snappy inte stön-
 na och tala med någon. Sedan skulle hon
 och jag ut i trädgården och gå då skulle jag
 hålla i hennes arm och gå steg i steg med henne.
 så höll vi på en lång stund de skall lära dig
 och gå knäckt och inte droppsig sade hon, sen fick
 jag en lära att lägga mina kläder i *fo*

jag mins så väl har pungenligt och bestämt
där var med sällning kl halv tio på kvällen
skulle allt vara ändagjort, då kom fröken
med psalmboken i näven och satte sig att
läsa aftonbönen sen skulle vi lägga oss, vi
låg i en säng den stora pigan och jag i pigokam-
maren, kl fem på morgonen kom hon och väck-
te oss, då gick hon med ut och lärde mig ett so-
pra vägarna vilket jag sen fick göra hela som-
maren, sen skulle vi gå och se hönsen d'var
seatio där var ett stort fint höns hus, där var
ett särskilt rum att kläda om sig i ty jag
fick inte gå in i höns huset med d' kläder som
jag hade på mig. kl sju på morgonen skat-
te vi ha kaffe, en kopp kaffe två sockerbitar
och en liten bröckskina, sen gick vi frukost kl
tio, middag kl ett. sen ifrån fönto april till
fönto oktober skulle vi vila middag ifrån fönto

Obs.
ge mig även
sedan!

halv två till halv tre. Den middagsrutan skulle
börja förste april och sluta förste oktober em-
den den tiden skulle vi stiga upp kl fyra på
morgonen och på vinterhalvåret kl fem. På
söndagsmorgnarna fick vi ligga till kl sex.
Efter middags-rutan skulle jag dricka och koka
eftermiddagskoffet medan jag diskade, den
stora frigan skulle i annat arbete, efter kaffe
drickningen som alltid intogs ute i trädgården
på sommaren, vid regn i verandan skulle jag
sen följa med komissarien och göra vad han
befallde, ibland kunde jag få gå och leda
honon i handen rent ut i trädgården, jag
mins så väl hur jag skämdes för det, han
var 85 år gammal, men så snäll som han var
jag blev hållen som ett barn hos honom.
Det var en stor trädgård jag mins så väl ännu
vårens träd och vårens bark och blommor fots

där var sex stora gamla silfverpoppelträd,
på rabatterna båda sidor om stora gången
från porten fram till verandan och stora in-
gången var planterade vita citrusblommor
jag minns hur väl de luktade på kvällarna, ut-
om porten ut till stora vägen var rabatten bå-
da sidor om vägen och där växte näjs som-
mar stora äkta solvännara, trädgården var
uppdelad i kvarter, och där växte bärbärar
och fruktträd runt omkring dem, jag minns så
väl hur mycket frukt och bär där var, så var
där två stora äkta björnträd röda, vad jag
har många minnen från den trädgården
näjs e.m. när bär och frukt började att mogna
så skulle han och jag plöcka sen skickade
han mig än till det ene stället än till det andra
ty han gav bort till dem som inte hade, det
var inte så mycket frukt och bär på den tiden för

Landskap: Småland

Härad: Fimrevald

Socken: Fät

Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Adress: Fät

Berättat av: mig

Född år 1880 i Svalmish

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag minns den första gången jag skulle följa med komissarien till Helena i Färsvik och handla vi skulle då köpa en sockentopp som vägde ett pund och fem skälpund jävarkaffe. När vi stod där vid disken så sade han de vill väl ha en vacker sommerkäddning, ja tack sade jag och nej. Vilket av de tygerna vill du ha sade han, då pekade jag på ett stortigt tyg som jag tyckte var grant, och det köpte han, sen sade han de vill väl ha en finare kläddning med, då viste jag inte vad jag skulle säga, det såg han så han sade då ser jo på det, så bad han Helena ta fram det finaste gilletyg hon hade och jag valde det röda, och han köpte det också, men den som var först

Skriv endast på denna sida!

glad det var jag, sen gick han till en söm-
merska och bad henne komma hem till Smö-
ramåla om två dar och sy det åt mig, det
var veckan före pingst jag hade fått löfte
om att gå hem då vid pingst och då ville han
att jag skulle ha nya kläder. Ett par dagar där-
efter reste han till Tingsryd och där köpte
han ett par lågskor till mig det var inte så
vanligt med dem ty de mesta hade kängor.
Så köpte han en vit tyllskalett med bred
spets som jag skulle ha på huvudet. När
jag sen var klädd och skulle gå det var pingst
afton så gick jag in och tackade honom för
allt, då sade han nu tycker jag att du är fin,
men kom ihåg sade han och satte pekfinger
mot mig "bli alltid högfärdig" ett ord som
har följt mig i livet och som sättes i minnet.
Jag kommer ännu ihåg hur roligt det var
forts

att gå hem, jag sprang långa stycken när jag kom där inte folk såg mig, och när jag sen kom hem och träffade mina komrater så tyckte jag att jag var mycket finare än de; men då kom det ordet fram bli inte högfärdig. Det ordet var bättre än de fins kläderna.

Lönen som jag skulle ha för sommaren var hela 10 kr. Vajis kväll skulle jag hjälpa honom och kläda av sig och vajis morgon hjälpa till att kläda honom för han orkade inte själv. I sin sängkammare hade han en byrå med marmorskåp på och i den hade han sina pengar det var en rik gubbe, han hade sina pengar sortrade i olika lådor ifrån två kr till ett öre, och där lärde han mig hur jag skulle taga och lägga pengar när han skickade dit mig, jag var så beträdd så han gav mig nycklarna och gå efter pengar, det fick inte den
fatts

stora pigan göra, men ännu där kom ordet fram bli intet högfärdig. Han låg i en väggfast säng och omkring den var vita sparlakar, jämte sängen stod en hörs en järnstör och en gosa. vid kanten av sängen låg en revolver och i sängen under huvudkudden låg en luntan i knuten i en blåsutig nästuck, vad det var i den vet jag ej men jag trodde att det var pengaredder på väggen över huvudet var tre hyllor fastspikade vid väggen där låg allt hans silver, gammalt silver, det vet jag har mycket. Det var ty jag var med om att putsa det en gång om året. Där var tolv dessein av varje sort gafflar matskedar desertskeedar teskedar och kaffeskeदार inga knivar det var tolv dessein fina knivar med vita benkskapt. jag var så rädd när jag bäddade hans säng och skulle lyfta på det där klytet, vad jag har många fast

minnen därifrån. Jag minns den fina frarshusser-
nisen därifrån den var i mörkblå färg, och tolv
dussin av varje sort djupa och flata, dessert och
småttallriker, tolv dussin koppkoppor och sex des-
sin thakoppor, två thorsinsålar såskoppor fat
och karotter allt var i en färg, där var en sär-
skild garderob som detta låg på, det låg på
golvet men allt var vävt med botten upp.
Det var inte i bruk mer än en gång men jag
var där och det var vid ett stort nyårsbål.
Men det skulle diskas och ses om en gång va-
re sommar. I köket var en hylla med fem
fack den var full med kopparkontroller och lock
och på den ena väggen hängde fullt med koppar
benkar, över spisen var en hylla där stod
koppkittlar av koppar ifrån den som gick
ett steg i i rymd efter vart annat till fyra kan-
nor. I handkammaren låg kopparkittlar utåt fat

en vägg vända med den blanka sidan ut
där var i storlek från fem hanner till fyratis
all kopparn skulle vara blankskrad för järn-
den. Där var stor rikedom i det huset, folk sade
att allt hade han samlat i sin läsningsstund, jag
mins gamla som talat om att han var så sträng
när han prattade hos folk så han tog skodarna
från boendet där de satt och åt, och kläderna från
barnet i vagnen, var det en fattig tjur som in-
te hade mer än en ko så tog han den. Han ha-
de gjort testamento medan han levde 50.000 kr
till den Toranderska pensionen som utdelas till
vår för 50.000 kr till ett barnhus i Stockholm
10.000 kr till Urshults kyrka, till den hade han skänkt
10.000 kr två gånger förr ena gången vid rönen enda det-
tas begravning och ena gången till två altartavlor
när kyrkan målades 1892, sen var där 200.000 kr
efter hans död i pengar utom boet. Där var fort

auktian i tre dagar efter honom, att detta är
mitt minne. Jag minns när han gick runt kring
bordet i vardagsrummet och sade, och vad jag
var dum, och vad jag var dum, varför skulle jag göra
då, kunnat jag inte bät bli o' göra då, hans lilla
hund moppe följde honom, han sade du moppe
lille vad ja var dum. Så kunde han gå i timma-
tal, jag tyckte det var så hemskt det var nåt
något han ångrade. Men han var så snäll mot
mig jag var så glad åt honom som det hade
värit min far. Han hade en karaktärska som
hetta Helena var Torat hon var så elak och orätt-
vis hon hade varit där i 14 år ty han var enk-
ling, av henne fick jag både rypp i armar och öron
och stryk, jag var så pass inbörd så jag skulle
kunne gå efter en sak i mörker dit hon skickade
mig, när jag skulle byta kläder fick det inte ta
mer än fem minuter, jag fick aldrig sitta fört

när jag åt när hon såg det, På vintern skulle jag ligga på golvet i hennes rum, det var rummet in till köket sängkläderna låg i köket di fick jag inte taga in förän jag skulle lägga mig di var kalla som is, sen skulle jag stå i köket och kläda av mig och där skulle mina kläder ligga för natten, på morgonen fick jag gå ditat i bara linnen och klä på mig, jag frös så jag hoppade, ty i köket var ingen värme, hon var så mår så en fick inte elda där. Det var kallt och mycket snö den vintern i dagningen skulle jag ha vägarna sopade och skottade har kallt det än var, sen skulle jag gå en halv fjärdingsväg och hemta mjölken men jag fick aldrig ha några vantar di tag hon ifrån mig och gömde. I hade ingen stor piga på vintern jag var sjukt, när jag skulle skura fick jag ta vattnet i brannen med isen i skarebarte fots

användes into någon gång, där skavades med
gransbark som vi klyvade i fin sand och hett
vatten aldrig något varmt o ingen såpa. Jag
mins när jag skulle böja att laga mat jag
var då i tolfte året, då fick jag stå i en timme
ne, litte va efter sade hon, där skall du lägga
det, så skall du göra då, så mycket salt söker
mjöl vatten och var som behöves, i dag lager
jag det sade hon, i morgon ska du föra då.
Jag mins så väl när jag lagade den första maten
jag skulle steka abborrar och stuvade sylror. Jag
kommer ihåg när vi skulle byka den stora mid-
sommarsbyken, då ledde hon tre bykeköringar,
också den stora pigan och hon o ja, då kom kl. 2
på morgonen kl. 4 kom hon och väckte mig med
kaffe på en bricka och var så stygg för jag inte
hade vaknat jag var då på trettonde året, sen
var hon elak hela dagen för jag inte vaknade för

Komissarien kom den gången och fick reda på
 varför hon var så stygg. Då sade han ifrån
 att hon skulle vara snäll. Mjölken skulle jag
 hemta näst morgon den köptes på två ställen
 hos Petter Gunnarssons Ingrid i Smöramåla häm-
 tade jag ett styck var annan dag. Det var en snäll
 gammal jag fick alltid något när jag kom dit.
 Hon bakade så mycket godis på en gång så
 di' såckte för vethan di' hängde på ett möre i
 kökstaket över spisen och där tog hon ner två
 och gav mig när jag inte fick det så fick jag
 en grov kringla som hon skar mitt i och
 strök honung på ty di' hade så många beier
 fäls mjölk dagen en söndag så fick jag en stung-
 kaka med äggdoppa på ty hon bakade så
 många stungskakor på lördags & m. dagarna så di'
 skulle söka många gånger. Sen till "davan" på
 söndagsmorgonen di' sade även "dassam ad" fast

det äls vid 9-tiden då kokade hon äggdoppa
som di doppade stångkakarna i; när jag kom
dit så stod doppaplatsten på bordet och di
rullade ihop hela kakan och doppade den i
platen. Jag minns ännu hur glad jag var när
jag fick mat där. Ty fröken Porat var så snål
och gav oss så lite mat, men mor Ingrid som
jag kallade henne förbjöd mig till att tala om
att hon gav mig något. Sen skulle jag gå till
närvermanshus i Trehörna varannan dag efter
en kanna mjölk. En närvermanshusmor Johanna
fick jag kaffe o kakor ibland hon hade så
fina gode kakor. Jag minns en gammal som
brukade gå så mycket till Smöramåla hon plade
koka nypon och sålde hon för 1 kr kannen för
rensade och torkade nypon. Di kallade henne
för "Äggarsan" annars hetade hon Lina och
hennes man hette Oskar (Olagus) di köpte upp
fats

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Finnevald Adress: Jät
 Socken: Jät Berättat av: mig
 Uppteckningsår: 1941 Född år: 1880 i: Kalpmiks

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

korkor vid di stora fårsletten på höstarna
 av dem arbetade di till en del mylliga saker som
 hon sen gick omkring och sålde, såsom matske-
 lar av horn som endast di rike bestod sig med,
 vidare fjällehorn som användes vid slakt när
 di "fjälledö" (stoppade) horn, vidare "ske myrä" som
 användes när di satte träd i ske när di skulle
 väva, och även runda bensingar som sattes i
 taket när di skulle väva väv, trädarna skulle
 glida igenom dem. Di människorna hade
 varit mycket förmögna och blivit fattiga, jag
 minns en gång när nämnda gammal kom till
 prästen Torst och frågade om hon ville köpa
 en silverkedja, en sådan som förtas som förtas

brock, en fyrkantig plåt med äkta stener i
och många tankar vid av silver, hon begärde
inte mer än 10 kr och fröken köpte den, fröken
frågade om hon hade mer hon hade två till
och fröken köpte dem också för samma pris
fröken hade två svägerskor och de skulle
ha varit. En annan gång kom hon dit och vil-
le säga ett grötstap och ett sågelfat av trä,
vid sågelfatet var en fot, båda var runda
och väskat snidade och utskurna, dom köp-
te Fornander. Jag minnes en jul i Snösamåla
jag var där föräster inte mer än en jul, det
var kallt och mycket snö det var julen 1892-
1893 jag minns hur mycket bröd vi bakade bär
de stora kakor och barnkakor ty det gick så
många tiggare dagen före julafton Fornander
hade köpt kaff socker risgrön och hus äppel
hade hon själv han delade ut till var och
en

L. u. F. 22; 25

en till brödkakorna, såget fick d'into ty
 di köpte själva en hake gris. Jag minns inte alls
 hur det var Julatten, men jag minns Juldags-
 morgonen när alla gjäser brann där ståeltöa
 gjas i blankskarada messingsstakar i varje fön-
 ster, där var i båda våningarna 32 fönster, i den
 stora byggnaden och 4 i den lilla, jag minns hur
 vi fäste upp gardinerna på väggarna men gjäser
 brann. Jag fick gå i kyrkan. Julatten och fröken
 var hemma, sen minns jag att vi hade grönhöl-
 tet middagen. Jag minns inte vidare än julen för-
 än till nyåret när det stora nyårsballet skulle
 bli nyårsdagen. Jag minns att Lörans Johan var
 där med två pund kött som kokerskan
 kokade till halfjong sen fick hönsen köttet
 och benen, jag kommer ihåg så mycket folk det
 var, då skulle den fina parstindsrevissen bru-
 kas och även silvret, jag minns hur silvret
 forts

skulle packas ihop och läggas upp på hyllorna innan komissarien lade sig. Jag kommer ihåg presten d. r. Videnström han kom och hälsade på alla oss men förtärde endast en slät kopp kaffe med hälften vatten i sen sade han adjö och gick hem. Jag minns även har många huskar där var det skulle äta i lilla byggnaden, jag skulle passa för dem ty jag var för liten till att passa för gästerna, ja så minns jag inte mer av julen vintern gick och sommaren kom och då kom det en stor flicka också men hon var så elak mot mig. På kvällen vid halv åtta skulle jag gå och hämta presten tre dar i veckan, det fick jag göra både på vintern och sommaren, jag var så mörkrädd den första tiden när det var mörkt ty jag skulle gå färdi kyrkan. På sommaren skulle jag gå till kyrkogården kl fem varje söndags-fert

morgon och blomma och råsa vid gravarna
det var komissariens dotter och fru som var be-
gravda där. Den sommaren gick fort ty jag ska-
le flytta hem den fjärde oktober. Jag skulle då
gå i skolan en månad innan jag skulle konfir-
meras. Därför att jag inte hade besökt fredags-
skolan ifrån den tid jag slapp skolan. Det var
roligt att få komma hem och träffa min gode
vän Britta nu var hon stor o:ja liten men vi
var tillsammans ändå. Jag skulle inte ha nån
lön för vintern och den sommaren, jag skulle
ha kläder vad di ville ge mig, och det fick
jag bland annat en filtschal och 20 kr i peng-
ar. Jag minns sen när jag kom till Felsöklunge
igen hur folket där kritiserade mig ty jag ha-
de fått lära mig både städning blivning och
matlagning vad jag gjorde så sade di att
det var ju å herkapsbis. Jag minns när jag for

var hemkommen så skulle faster gå till ty di
 bytte ostmjölk då tag jag mig an bakningen
 och städningen, och faster var så glad att hon
 slapp. Faster hade ju tre söner och di ville ha
 några pojkar och flickor gå till på kvällen
 ty det bakades inte kakor så ofta för som
 nu, faster mor levde ju ännu, men det var hen-
 nes sista dag ty på morgonen när vi vaknade
 så var hon död, faster blev så verkligt så
 hon kunde knapt komma sig, men hon let
 frå mig. Lär bedde en kokenka till i från som
 hette Sara hon och jag lagade till hela begrav-
 ningen, vi hade en i köket till att diska bå-
 da kalasdagarna ty en begravning varade i två
 dagar och till på den tredje ty då skulle för-
 ringsfaten hemtas. Som sagt jag passade själv
 för folket di var en reakti person, ty det had-
 de jag fått lära mig hos prästen Perat forts

Så fick jag ta fritt från skolan i fjorton år
sen fick jag gå den tiden igen. Men innan
jag skulle hörs att gå och läsa för presten så
skulle jag väva mig en läroklädning, ty jag
tyckte det var föregående att ha köpetyg till kläk-
ning när alla de andra hade hemvävt, faster späm-
ullgarnet och färgade det, det var smärreligt
med grön mörkgrön bottenrute och gulbruna
och röda ränder både på varp och öv, jag väv-
de det själv, men jag fick det inte gjort förr-
än efter jul. Vi var hos presten en gång för
jul vi skulle då bara skrivas in. Jag minns så
väl att sön var "lagd" (frasen) men den höll
inte att gå, jag och en annan flicka hade gått
dagen förut och legat borta för natten, det var
hos den flickans morter, vi hade två mis att
gå så skulle vi vara där kl tio, vi beräknade
inte tiden vi kom för sent de hade höjst fast

Ida så hetade hon, han började att gråta, än
 du så dum sade jag det är väl inte farligt tyckte
 jag, vi steg in i salen ty di satt i prestens mat-
 sal, vi hälsade när vi kom in, jag neg och sade
 vi får be om förlåtelse för vi kommer försent vi
 viste inte hur lång tid det gick åt att gå, vi har
 legat borta i natt vi torde inte gå sjön. Så kom
 kyrkoherden Samuelson kette han och sade han-
 den på mitt huvud och sade min lilla flicka
 det är bättre att gå länge kackas än ligga i sjön
 å ropa, han slog handen på sätet där di satt
 och sade kom hit fram Matilda och sätt dig
 iemte mig, och där hade jag min plats hela
 tiden närmast presten, men det var inte till
 bland kamraterna ty di rickaste bondpliskone
 hade satt sig längst fram, och jag var en bland
 di fattigaste, men i begäning var jag bland
 di rikaste, det var en guds gåva som jag fått

bort lakka för men färdig det g' då. Viken
 firmander fick inte gå alla på en dag mjuka-
 na gick en dag och vi fick en annan vi fick
 följes åt sista gången och di fyra parjous dagarna.
 Jag minns den gången när vi lag hos den fick
 aus moster vad di åt till kvällen. Gubben
 mot gryn av såg på en kvinn som stod i
 köket av den kokade hans kvinna gröt, men
 så hade di ingen mjölk utan di doppade gröten
 i porsvälling, den var tillagad så, di barade
 ett djupt hål med en navare i en stor hjörke
 där sätte di en ränna med en djup skåpa i
 så den lag som rann ölen kallades för "hjärke-
 lag" ut där lags det vara på di sätte ett kört
 under och det rann snart fullt, hjörken skulle
 bäras när sauen var i trädet, den hjörkelagen
 hade hon slagit i en tina sedan hade hon
 lagt i pors när den blommade, av den fick
 porto

det en stark smak, när di sen skulle ha
det till gröta doppa så kokade hon upp
det och vispade i lite rågmjöls så det blev
simmigt, jag frågade henne om det och vilka
även smaka det, jag behövde det inte ty jag hade
mat med mig. Innan jag skriver vidare så vill
jag säga om pastus jul förberedelserna därtill
och hur den firades, hennes första tanke om
julen var den att när hon ska säden eller
mjöda den med lår så samlade hon ihop till
en var sarte skörd di längste och bästa skina
och band ihop den till en stor nek den kalla-
des för "äringsneken" den fick inte läggas så att
fogdarna åt upp kornen, på hösten var det
vanligt att slakta en "smal" (ett får eller lam)
av det skulle det gömmas ett lår till julafton
sen kom tiden att gullagräsen skulle slaktas
det skulle ske i ottan långt förs dagar forts

L. W. F. 34.

när det höjades att ljusna till dager så var
det färdigt, fasten gjorde ingen vidare mat än
grisen svart-korn och salt ister-band och salt-
sylta istret saltades och rullades i stora rullar
di kallades för ristraw plackistret hackades salta-
des och knystes ihop i små kullar som kallades
för ristapallta flärket fisch into skäras sändes
ty mellanstycken skulle vara hela till di skulle
hängas upp och torkas, den som hade störst
mellanstycke hade den bästa grisen, sen åt di
det spöket på sommaren när göken hade gått
över det, ja det var grisen, sen skulle det stäpas
ljus hon slaktade into färsakt i jelu men hon
höpte talg till ljus, jag minns att hon stöpte tra-
kunge-ljus jäsprawljus och stora stakaljus, di sis-
te hang stöpte kalltu hang för prästarna o perse-
danka. Di som stöptes av färs talg blev vittare
di skulle vi ha i stakarna på dragkisten fort

Landskap: Småland
 Härad: Finnevald
 Socken: Jät
 Uppteckningsår: 1941
 Upptecknat av: Jenny Lewné
 Adress: Jät
 Berättat av: mig
 Född år 1880 i Trölsvik

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Sedan mätte hon mättet till jula drickat, det skulle ligga i mättan nio dygn, och tre dygn för gallet och tocken i barten. Det blev färdigt en fjera fem dygn för julafton, två dagar för julafton byggde hon drickat, gardinerna stäkte och strök hon föret, sen skared hon bagen för julafton. Julabakket baktes en vecka för jul. Hon bakade tre sorter grov limpa av bara rågmjöl, sen siktade hon mjölet till fint bröd av det klät och lita kornmjöl ihland bakade hon groft bröd hon kallade det för kläbröd, det var inte så gott om råg på den tiden så då fick loven taga vara på så mycket de kunde. Jag minns så väl hur desto faster blev fort

när hon inte fick som hon sade grant gela-
brö. Fina kakor och småbröd bakade hon inte,
det köptes fem skåpunds vetenyöl till jul och av
det bakades det ballar och kringlor. Julafton
kl fyra steg farten upp, då fick vi alla kaffe på
sängen och var sen ute balle, sen gick hon ut
och mjölkade, när hon kom in hängde hon upp
gardinerna och satte gas i stakarna. Sedan satte
hon på sågelsgrötan, grischau det var kokt
föret, sen fick vi "davan" (andre frukost) då
fick vi fint bröd och då skars julasten som var
stor den var gjord av tjugo fem kannor mjölk,
ty stora julastar skulle alla ha för, så fick vi
kullsytt och av det nya drickat, när vi hade
ätit så jelpite pojarna till att göra i ordning.
Först pinnades juledekoren upp i taket framme
vid gavelfästet över slagbordet i mitten av
den hängdes halmkronan, och ett rött äppel fäst

i vart hän, det var en hellinsedsk vård i
gåsögonmönster med spets omkring som faster
hadde stickat med strumpstickor, sedan pen-
nades julbrevet upp från väggarna, sedan dela-
de hon ut rena lakan skjortor och särkar till
var och en. Före kl 12 sattes julanekerna ut till det
valdes ut nekter med styva strån. Det togs många
tyder av julanekerna, kom det en skata och satte
sig först i neken så blev det dålig gröda året
efter, det samma gäldade även med kråka, kom
det många små foglar på en gång så blev skör-
den riklig, stod strån styva när foglarna satte
sig så blev det en torv sommar påföljande år
slog stråna ner så blev den våt och mycke läge
sätt. Julaneken skulle sättas högt upp ty så högt
som den sattes så långt blev kornet, före kl 12
skulle korna vattnas och de fick hö till middag
juleafton, på förmiddagen skulle karlarna fästa

hugga julaveden av de stökar som barken och
nåvern fladdes på som våren, det skulle huggas
länga trån som höv eld hela kvällen. Sen skulle
det droppas i prytan, den sattes på golvet mitt för
spisen inne i stugan. På slaget sattes gräshu-
ruddet kokt fläsk o färskt o korn o färdigt bröd
och dricka fram. Det fick vi gå och taga där. När
vi hade ätit så fick såglet stå på bordet, och i
en del av sågelspradet kokte faster bondböner
di skulle vi ha och äta som gätter på juldagen
na. Sedan höjde di på att elda julkneasen och
medan den brann skulle di löja sig en halva
sattes fram för spisen och di skulle tvätta sig
den ene efter den andre och jag fick vänta
till sist, sen kläddes julgranen och tändes med
det samma och då drack vi kaffe, sen gick
di i sadugården och gav kreaturen di fick hö på
kvällen också. Sen skulle vi äta kvällsmat forts

m.

då fick vi fläsk o korv o bruna böror, sedan lat
fisk, sedan fraktsoppa rispyrusgröt äppelkräm o mjölk
brännvin och dricka, på Julaftonkvällen sattes årings-
neken på golvet den var huggen jämn, stubben
så den kunde stå, på den skulle vi kasta brän-
vin o dricka, och av det togs det tyder stod stå-
na styva o raka så ble då ett bra kornår näste
år, slog stråna ner så blev det mycke liggosåd
det var mycke roligt att kasta på den neken.

Det vi tappade på golvet Julafton fick vi inte
taga upp det skulle ligga till "treaden" (tredjedag-
gust) När vi skulle äta Julafton så sattes det
ett äppel i munnen på grisshuvudet och på
bordet sattes fram av så många sorters mat som
faster hadde. Sen skulle den maten stå där
till tredjedag jul. Julafton fick vi läsa var sina
stycke allihop sedan gick vi och lade oss utom
faster, kom kom sedan och gav oss var sitt fats

dubium est
1 an

äppel det skulle vi bita i så fort som vi vak-
 nade juldagsmorgonen, gjorde vi det så fick vi
 inte ont i tänderna hela året. Fäster lade en nåve-
 rå på jula daken och gryn eller korn på den
 stak som fjäret skulle stå i som skulle brän-
 na julanatt. Juldagen skulle hönsen ha både
 rågen och grynen därför att inte höken skulle
 ta dem nästkommande år. I spisen strök fäster
 askan jämn med en stika sen skulle hon se
 juldagsmorgon om det syntes fjät i askan ty-
 det sades att de dödas andar kom den rågen
 och besökte hemmet därför skulle aldrig spjät-
 let fällas julanatt. Det sista som fäster gjorde
 innan han lade sig var det att han satte
 sina traskor under sin säng med tårna inåt
 och hälen ut, vände de sig sen för natten så
 var det varsel om att han skulle dö. Jag
 var så rädd julanatt, så fort som jag lagt fäster

afan

meg så kröpn jag under täcket sen vågade jag
inte se upp ty jag trodde att di döda kom
igenom fjäran. Ja så mins jag förberedelser-
na till jul och julafton hemma hos farter.
Juldagens morgon, när vi vaknade så het
vi i våra äppel det var kl två på morgonen
de som skulle till julafton fick göra sig i
ordning då, di gick från hus till hus och sade
varandra till, och var di kom så fick di en
sup och äta av maten som stod på bor-
det, så den som bodde längst borta fick
många supar. När di kom hem så åt di av
maten som stod på bordet, di åt av den
maten både juldagen och annandagen, dess-
emellan åt vi kokta bandbävar, när di kom
från kyrkan och hade ätit så skulle di ut
i skrämma skator, av det skulle di bli lätt-
bröstade hela året, di sprang i kepp så ferts

långe som di' orkade, sen gick di' hem och lade sig i var sina sängar och sov hela juldagen. På juldagen skulle di' inte gå någon stans, det var inte tillbörligt sade di'. Annandagens morgon då gick di' i varandras sadlegårdar och måkade (gåds lade ut) och gjorde spektakel för övrigt, och på annandagens kväll höjades julakalasen. På Skäcklinge gick di' till varandra, det var till att gå varje kväll, men det var inte så stortaget då, di' bjöd vad di' hade utaf julagrisen och lite kaffe med vetebräd till, också antingen risgrynsgröt eller puukak, när di' kom ihop så så kunde di' sitta och baby med nätter till långt fram på natten. Jag minns också hur ungdomarna gick på kalas, det kallade di' för ungdomsgille, på en del ställen gick di' både kaffe o kakor och sedan smörgås, på en del bara kaffe o kakor för

men sen fick di' dansa om di' ville hela
natten. Så länge som julen varade så gjordes
det inte mycket ty då skulle alla ha fritt
och vila upp sig, efter "tjunnat" tjungonde dag-
Ernat / sattes arbetet i gång, jag minns när fas-
ter sade, nu ska den grova kakan fram
spinnrocken ska sättas in och geas sås i
huggekubben. Ja detta var fasters galsedav.
Nu skall jag tala om vad jag minns om fas-
ters matlagning och herhållning på morgonen
minns jag inte annat än kaffe och en bröd-
skiva till, hon höll ingen mat ordning med
maankaffe, davan, medda, mer afton, och na-
tän, sedan när di' blev "soltena" (hungriga)
frammanst elostelen så sagade hon ett må
mat, hon hadde alltid ont om sågel så det
blev inte alltid så gott. Jag minns när hon
kokade luttpeik vid julen "elöst ferk" forts

sade hon, vi fick inte äta den kokt med
sås till utan hon lade den i den kokta så-
sen och sen skar hon kokt potatis och lade
i di bitarna och stavade ihop allt somman
på en stor stekpanna "platen sade hon"
den satte hon fram på bordet på en plao-
taring, sen lade hon fram varsin träsked
brödkakan och en brödkniv, "brödfjungen" sade
hon, och ett mjölkfat bredvid om hon had-
de annars fick vi var sin kopp kaffe, sen
fick vi ta med träskedarna i pannan och
äta, inga tallriker eller knivar eller gafflar
pepparen starkpeppar strödde hon över hela
pannan, det var sållan att hon hadde smör,
till meroften fick vi en liten bit ost till brö-
det så länge den räckte, så länge som rull-
ryttan och isterbanden räckte så fick vi en
det, isterbanden stektes på gräden i spisen.

foto